

Színek és színek megint

Válogatás Aba-Novák Vilmos alkotásaiból

DEÁK CSILLAG –
KÖLÜS LAJOS

Csók István Képtár, Székesfehérvár, 2017. VI. 24. – X. 29.

k
kiállítás

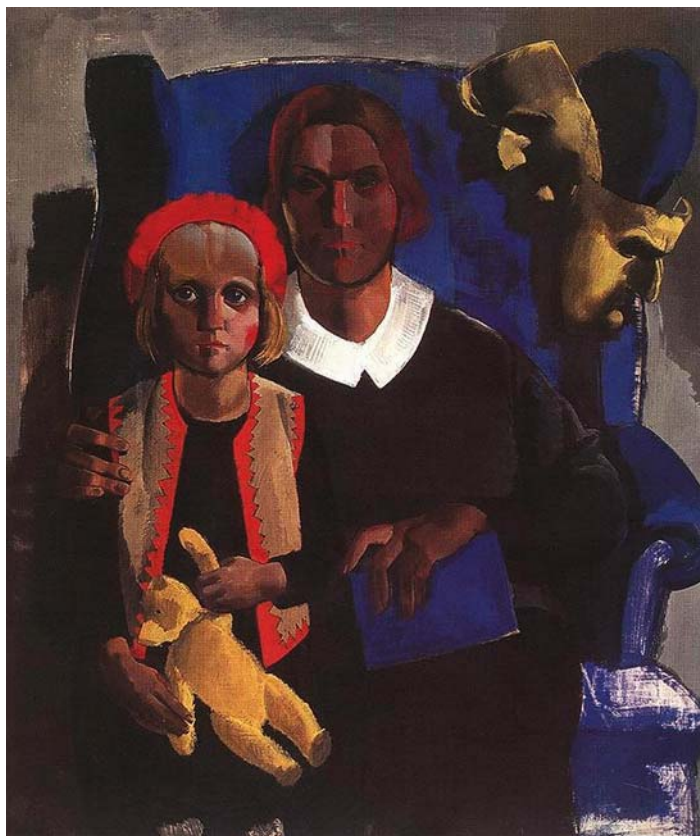
Utólag minden könnyű? Most van utólag, vagy még várunk kell rá? Aba-Novák Vilmos festészete a plurális értékrend része, és mindig az lesz, viták közepette is. A kiállított művek száma mindössze harminc, 1925–1937 közöttiek, kivételes válogatásuk az érett művészt mutatja, a fordulatokat, a kiteljesedést, a tudatos szakmai önépítkezés festői nyelvének megtalálását és alkalmazását (kurátor Izinger Katalin és Gärtner

Petra). Műveire kezdetektől fogva jellemző volt az elbeszélő jelleg, a frappáns téma- és egyedi karakterválasztás, valamint a színmezők és tónusértékek mozgalmassága, virtuozitása. Itt van Aba-Novák a harsányságot is megidéző gesztusokkal, itt van a tábla-képet szétfeszítő kompozíciókkal, itt van a monumentalitást kifejezni vágyó és kifejezni tudó akarattal, tudással.

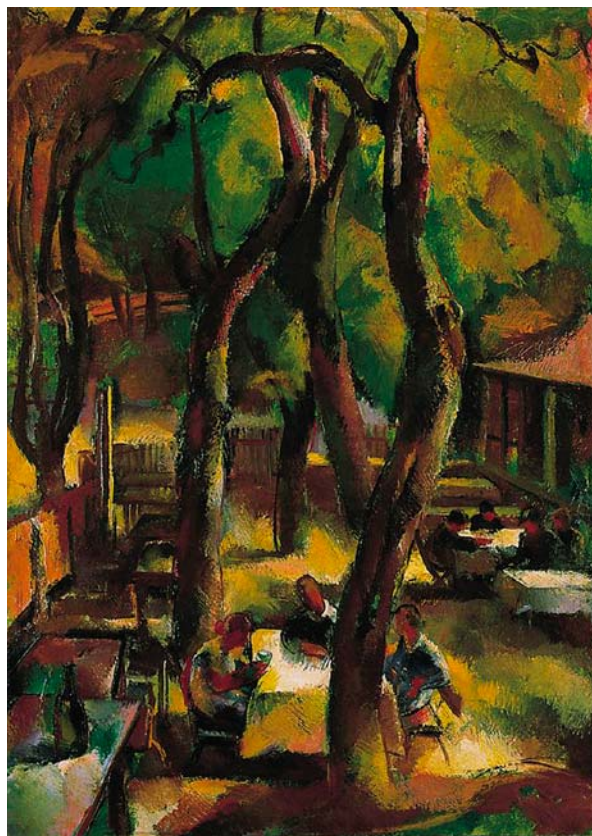
Színei fel-felvillannak, vonzzák a tekintetet, a képek témái vérbő, életteli világot ábrázolnak, legyen szó cirkuszról vagy falusi életről (*Fellépés előtt*, 1934; *Vak muzsikusok*, 1932).

Bátran és szabadon használja a különböző izmusok eszközeit, ötvözi őket, és mintegy beolvasztja képei struktúrájába, szerkezetébe (*Család – A művész felesége és leánya*, 1935). A képi világ absztrakt, geometrikus elemeire, azok összhangjára, ritmusára figyel és a színharmóniára (*Kettős arckép*, 1925).

A figurák, a tárgyak kitöltik a teret, mintha az alkotó attól félne, ez a kép lesz az utolsó, amit fest, és azzal kellene felidézni, megidézni emléket, múltat és jelent. Vibrál a feszültség a figurák között, alakjukban, mozdulatukban. Harsánynak hatnak ezek a mozdulatok, az extrém színek az eseményekre irányítják tekintetünket. Fontos az attitűd, az a hév, amely életre hívta ezeket a műveket, az olasz festészet mámorával telten.

ABA-NOVÁK VILMOS: *A művész felesége és leánya*, 1935, fa, tempera, 103×87 cm

ABA-NOVÁK VILMOS: *Zugligeti részlet*, 1925 körül, olaj, vászon, 84×59 cm

Néhány alapszínből építkeznek, a kompozíciónak több nézőpontja van, a látvány látószögét szándékosan torzítja el, egyben láttatja az eseményeket, azaz egyidejűvé teszi őket, miközben a látvány hierarchiáját is megteremti. A *Laura – Kék kalapos nő* (1930 körül) című művében a festő nem idealizálja a nagyvárosi figurát, hanem annak magányosságát, életének érzelmi sivárságát hangsúlyozza. A falusi mindennapok világát ábrázoló képein groteszk, szarkasztikus jeleneteket látunk. Máskor úgy érezzük, hogy részesei vagyunk a történeseknek, magunk vagyunk a műlovarnő, az ágáló Giovanni a kitaszítottak világát megidéző cirkuszi képek (*Cirkuszosok*, 1930 körül) az emberi pillanatokat, a páriák emberségét ragadják meg és mutatják fel. Az öreg *Giovanni* (1929) harsány, mégis esetlen, szánandó figura, arca visszatér egy másik képen, látjuk a helyet, ahol él. Itáliában, szabadon. Fellini tudta ilyen érzéken megragadni az ember harsányságát, egyben kiszolgáltatottságát filmjeiben. Aba-Novák figurái szinte mindig helyzetben vannak, történetük egy adott pillanatában is hordozzák sorsukat, jelenüket, sőt jövőjüket is. Lüktető képeket látunk, széles gesztusokkal.

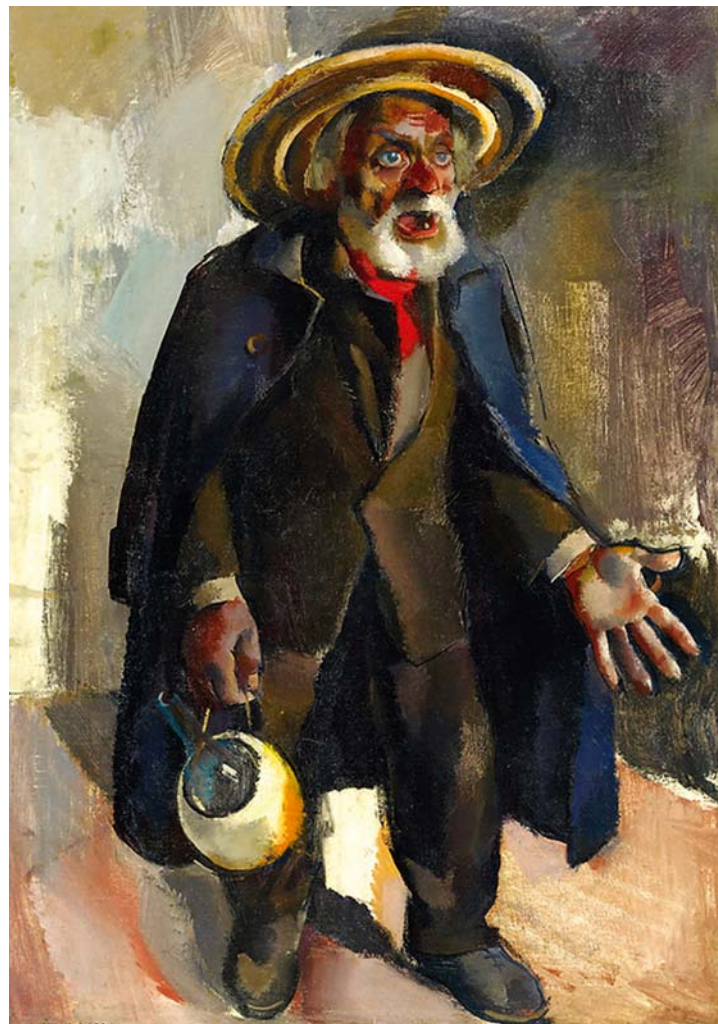
(...) én, a kivetett bolygó, idők folyamán megte-remtem a magam bolygórendszerét – jelentette ki Aba-Novák. Mintha a Napút festőjét, Csontváryt hallanánk, vagy Gulácsyt, aki képzeletvilágában megalkotta Na' Conxypant, ahol hull a hó. Gulácsy legtöbb művét Olaszországban alkotta, de soha, sehol nem talált otthonra a világban. Aba-Novák is Itália szerelmese (*Dél-olasz utca*, 1929 körül; *Itáliai táj*, 1930; *Tengerpart*, 1930; *Olasz tengeröböl templommal*, 1930; *Kikötő*), de vonzódott a

felsőbányai, az erdélyi, a zugligeti tájhoz is. Nemes-Lampérth József 1911-es *Önarcképével* párhuzamba állíthatjuk Aba-Novák önarcképét (*Római önarckép*, 1930 körül) mind formai, mind tartalmi értelemben. Geometrikus formák uralják, megjelenik rajta a sávozott festési mód, miként Nemes-Lampérth önarcképén is.

A sors teret nyitott Aba-Novák számára, lehetőséget kapott, hogy festői fantáziáját szabadon engedje.

A *Magyar–francia történelmi kapcsolatok* című pannó a kiállítás egyik fő eseménye. A párizsi világiállításon Grand Prix-t nyert két műmárvány alapozású égerfalemezre festett, összesen 220 négyzetméteres pannó a magyar kultúrtörténeti múlt összegzését kifejezni szándékozó murális mű. Izgalmas, sokrétű alkotás, ha tudjuk is, nem ez Aba-Novák legjobb munkája. Látjuk többek között a Szent Korona átadását, az Aranybullát, az 1456-os nándorfehérvári diadalt. A francia cisztercieket, Nagy Lajos pécsi egyetemalapítását, a Rákóczi-indulót megzenésítő Berlioz arcképét. Látjuk a reformkor vívmányait (gőzhajó, a Lánchíd, a Magyar Tudományos Akadémia épülete) és a 48-as forradalom alakjait (Széchenyi, Kossuth, Petőfi). Monumentalitásában érezzük, hogy van mire emlékezni. Ahogy vándorol pillantásunk sisakról sisakra az osztott tér történelmi eseményein, a múltat békévé oldja az emlékezés. Végképp eltörölni nem lehet.

ABA-NOVÁK
VILMOS: *Laura*
(Kék kalapos nő),
1930, fa, tempera,
100×63 cm

ABA-NOVÁK VILMOS: *A mérges Giovanni*, 1929, olaj, vászon, 127×88 cm